Tuomas Ojanen
2.6.2017

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 40/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain ja rajavartiolain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Arvioinnin lähtökohdat

Esityksen jaksossa 4 on tehty asianmukaisesti selkoa esityksen suhteesta perustuslakiin. Nähdäkseni perustuslakivaliokunnan lausunnossa voidaan yhtyä jaksosta 4 ilmenevään yhtä hyvin siltä osin kuin kysymys on esityksen esille tuomista kysymyksistä perustuslain kannalta kuin johtopäätöksistä ehdotusten suhteesta perustuslakiin.

On syytä korostaa, että rajavartiolaitoksen ns. hallintolain säännökset palvelussitoumuksesta on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 19/2005 vp ja PeVL 31/2013 vp).

Lausunnossaan PeVL 19/2005 vp perustuslakivaliokunta nimenomaisesti arvioi opiskeluoikeudesta päättämisestä ja palvelussitoumuksesta säätävän 27 §:n suhdetta perustuslakiin päätyen pitämään tuolloin ehdotettua 3 momenttia valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena lausunnosta tarkemmin ilmenevällä tavalla. Perustuslakivaliokunnan lakiehdotuksen 27 §:n 3 momentista tuolloin tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset huomioitiin asianmukaisesti lakiehdotukseen tehdyissä muutoksissa hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 12/2005 vp).

Lausunnossaan PeVL 31/2013 vp perustuslakivaliokunta taas otti kantaa muun muassa säännösehdotukseen opiskelun keskeyttämisestä lausunnosta tarkemmin ilmenevällä tavalla (ks. myös hallintovaliokunnan mietintö HaVM 24/2013 vp).

Korvausvelvollisuuden laajentaminen

Nyt käsillä olevalla esityksellä ulotettaisiin korvausvelvollisuus palvelussitoumusaikana opiskelijan opintojen keskeytymisen tai keskeyttämisen ohella tilanteeseen, jossa opiskelija ei valmistuttuaan ota vastaan Rajavartiolaitoksen virkaa.

Nähdäkseni esitetty korvausvelvollisuuden laajennus on ongelmaton perustuslain kannalta esityksen säätämisjärjestysjaksosta esitetyistä syistä.

Lisäksi on kuitenkin syytä huomauttaa palvelussitoumuksen merkityksestä korvausvelvollisuuden syntymiselle, koska palvelussitoumuksella opiskelija muun ohella sitoutuu laista tarkemmin ilmenevin edellytyksin korvausvelvollisuuteen. Samalla palvelussitoumuksen merkitys korvausvelvollisuuden syntymiselle kuitenkin korostaa tarvetta varmistaa etukäteen ennen palvelussitoumuksen tekemistä, että opiskelija

täysimääräisesti tietää ja ymmärtää palvelussitoumuksen merkityksen korvausvelvollisuuden syntymisen kannalta. Tästä syystä perustuslakivaliokunnan lausunnossa olisi syytä muistuttaa “soveltuvin osin” niistä vaatimuksista, joita valiokunnan lausuntokäytännössä on vakiintuneesti asetettu suostumukselle (ks. esim. PeVL 7/2010 vp). Erityisesti olisi syytä painottaa raja- ja merivartiokoulun velvollisuutta pyrkiä huolehtimaan ja varmistumaan siitä, että opiskelija ymmärtää palvelussitoumuksen merkityksen kaikilta osiltaan, korvausvelvollisuuskysymys mukaan lukien, ennen sitoumuksen antamista.

Täysivaltaisuussääntelyn merkityksettömyys asetuksen voimaantulon jälkeen

En pidä ehdotettua sääntelyä ongelmallisena perustuslain täysivaltaisuussääntelyn kannalta.

Viittaan paitsi säätämisjärjestysjaksossa esitettyyn (ja siinä viitattuun perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 3/2016 vp asetus*ehdotuksesta*) myös ennen kaikkea siihen, että perustuslakivaliokunnan lausunnnon jälkeen asetus (EU) 2016/1624 on annettu 14.9.2016 sekä tullut sellaisenaan kaikkialla unionissa voimassaolevaksi ja sovellettavaksi oikeudeksi siten kuin asetuksen 83 artiklasta tarkemmin ilmenee. Koska asetus on nyt voimassa ja kaikkialla unionissa sellaisenaan sovellettava, perustuslain täysivaltaisuussääntely ei nähdäkseni enää ylipäätään muodostu merkitykselliseksi säätämisjärjestysjaksossa otsikon “Eurooppalainen raja- ja merivartiosto“ alla kuvattujen kysymysten (valtiosääntö)oikeudellisen arvioinnin kannalta.

Helsingissä 2. päivänä kesäkuuta 2017

Tuomas Ojanen

OTT, professori

Helsinki